

הרב שי סימינובסקי

שימוש חולי פרקינסון במשאבת עירו פרודואודופה בשבת

א. רקע רפואי-טכני

מחלת הפרקינסון היא מחלת ניוונית של מערכת העצבים, הנגרמת בעקבות חוסר במוליך העצבי דופמין, שייצורו חיוני לתפקוד מערכת העצבים. תסמיני המחלה הם האטה בתנועה, נוקשות בשרירים, רעד וקושי לשמור על שיווי משקל. התמודדות עם המחלה נעשית בין היתר באמצעות תוספים שמגדילים את כמות הדופמין, והדרך המקובלת לכך היא בליעת כדורים. פרודואודופה היא תרופה המיועדת להעלאת כמות הדופמין בגוף למי שהשימוש בכדורים לא העניק לו מענה, והשימוש בה מפחית במידה רבה את תסמיני הפרקינסון. פרודואודופה מוכנסת לגוף באמצעות צינור המחובר למשאבה חשמלית. המשאבה כוללת מערכת בקרה באמצעותה ניתן לווסת את קצב הטפטוף לתוך הגוף, אשר נקבע לפי המינון הדרוש לכל חולה (ישנם מינונים שונים). במינון נמוך, החלפת בקבוקון נעשית פעם ב-24 שעות ובמינון גבוה פעם ב-12 שעות. המשאבה משמשת חולים המתגוררים בביתם ומאפשרת להם לקיים שגרת חיים. המשאבה צמודה לגוף באופן קבוע, והשימוש בה כולל את הפעולות הבאות:

(א) החלפת בקבוקון תרופה עם סיומו (מדי שתיים עשרה שעות או עשרים וארבע שעות - תלוי במינון שנקבע למטופל). פעולה זו כוללת ניתוק המערכת החשמלית והפסקת ההתראה ולאחר מכן חיבור מחדש של המערכת.

(ב) הורדת המשאבה מהגוף וניתוק המערכת לפני רחצה במקלחת או שחייה, ולאחר מכן הצמדתה לגוף מחדש והפעלת המערכת החשמלית להכנסת התרופה לגוף.

(ג) החלפת סוללה חדשה וטעינת הסוללה הריקה - פעם ב-24 שעות יש להחליף את סוללת המכשיר. נשאלנו מהן ההנחיות ההלכתיות הנוגעות לשימוש במכשיר זה בשבת.

ב. השימוש בשבת

1. חיוניות השימוש במכשיר

כאמור, מחלת הפרקינסון פוגעת במערכת העצבים ולה השלכות רבות על תפקוד הגוף. עבור חולים שנרשמה להם תרופה זו מדובר בצורך חיוני ביותר, שנועד הן לצורך שימור המצב התפקודי הנוכחי, והן על מנת למנוע סיכונים בריאותיים חמורים, העלולים להיגרם כתוצאה מהפסקת השימוש הסדיר בתרופה.² על פי חוות דעת הרופאים שעיימם נועצנו³ נראה שמדובר בחולה שיש לגביו ספק סכנה לכל הפחות (אם לא ייטול את התרופה).

1. מאמר זה נכתב בעקבות פנייה מלשכת הראשל"צ הנכנס הרב דוד יוסף בחודש מרחשוון - לחוות את דעתנו על המכשיר הנ"ל. לאחר שנשלחה התשובה ללשכת הראשל"צ ראינו לנכון לפרסמה כאן לתועלת הרבים.

2. הפסקה זמנית של טיפול תרופתי בפרקינסון מתקדם עלולה להיות מסוכנת מאוד ולעיתים אף מסכנת

2. הכנה מראש

לפני כניסת השבת, יש להכניס למכשיר סוללה טעונה במלואה, ולהטעין את הסוללה הריקה. כאשר צריך להחליף סוללה במהלך השבת - יש לנהוג ע"פ המצוין בסעיף 5.

3. החלפת בקבוקון

כאשר צריך להחליף בקבוקון במהלך השבת, יש לעשות זאת על מנת להעניק לחולה את הטיפול החיוני עבורו, עם זאת, נכון לפעול לפי סדר העדיפויות דלהלן, לצורך צמצום הפעולות האסורות בשבת.

(א) אם יש גוי זמין, יש ללמד אותו מראש לטפל במשאבה, על מנת שיוכל לעשות זאת בשבת.

(ב) אם אין גוי זמין, יש לטפל במשאבה בשינוי, כלומר, ללחוץ על מתגי המכשיר באמצעות כלי⁴ או בגב האצבע.⁵

(ג) אם לא ניתן להפעיל את המכשיר בשינוי, יש להפעילו בדרך הרגילה.

4. הסרת המכשיר לצורך רחיצה

במידת האפשר, יש להימנע מרחיצת הגוף בשבת, על מנת שלא להזדקק לכיבוי והפעלת המשאבה שלא לצורך, או לרחוץ רק חלק מהגוף מבלי להוריד את המשאבה. כאשר המטופל זקוק לרחיצה במהלך השבת - יש לבצע את פעולות הניתוק והחיבור של המשאבה על פי סדר העדיפויות המפורט לעיל בסעיף 3.

5. המתנה לצאת שבת

כאשר צריך לטפל במשאבה (ניתוק והסרה / החלפת בקבוקון / החלפת סוללה) סמוך לצאת השבת (שעה או פחות מזמן צאת הכוכבים), ניתן להמתין עם הפעלת המשאבה מחדש עד לאחר צאת השבת. בכל מקרה, יש לוודא עם הרופא המטפל שהדבר אכן אפשרי ומתאים לחולה הספציפי.



חיים. להלן כמה מהסיכונים האפשריים: (א) החמרה משמעותית בתסמיני המחלה כגון רעד וקשיים בתנועה, נוקשות שרירים. (ב) הגברת הסיכון לנפילות ופציעות עקב הפגיעה ביכולת התפקוד הפיזי והקואורדינציה. (ג) החמרת מצבים נפשיים כמו דיכאון וחרדה עימם מתמודדים חולי פרקינסון. (ד) סיכונים רפואיים כגון תסמונות גמילה ותגובות שליליות לתרופות אחרות שניתנות במקום.

3. ד"ר אנה דורפמן, מנהלת רפואית, היחידה להפרעות תנועה - חברת אבווי (abbvie): הרב ד"ר מרדכי הלפרין, מנהל מכון שלזינגר לחקר הרפואה ע"פ ההלכה, שע"י בית החולים שערי צדק.

4. נראה בפשטות שלחיצה באמצעות כלי כגון כפית נחשבת שינוי, וכן כתבו כמה פוסקים: ארחות שבת (פ"כ הערה נד; פ"ל סעי' מד), הרב יהושע ון דייק, אסיא, קז-קח, עמ' 10 - בהסכמת הרבנים נבנצל וליאור, ועוד.

5. גב האצבע הוא 'לאחר יד' המוזכר רבות בדברי חז"ל והפוסקים כדוגמה לשינוי. עם זאת, נראה שיש עדיפות ללחיצה באמצעות כלי, שהיא שינוי גדול ומובהק יותר, וכפי שהסביר בהרחבה הרב אברהם יעקב גולדמינץ, במאמרו: 'אופנים של שינוי בשבת לצורך פיקוח נפש', זכור לאברהם (חולון - תשס"ד), עמ' תשיא-תשיג. מלבד זאת מצינו פוסקים שהסתפקו האם לחיצה באחורי היד נחשבת שינוי: בארחות שבת, פ"ל הערה עד צידדו לומר שלחיצה על מתג חשמלי רגיל בגב היד אינה נחשבת שינוי, אך לחיצה כזו על מקשי הטלפון - פעמים שנחשבת שינוי.